

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
КАФЕДРА ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ,
СЕРЕДНІХ ВІКІВ ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА

**ПИТАННЯ СТАРОДАВНЬОЇ
ТА СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІСТОРІЇ,
АРХЕОЛОГІЇ Й ЕТНОЛОГІЇ**

(Збірник наукових праць)

Том 1 (47)

Чернівці

Мексодрук

2019

ББК 63.3(4УКР-4Чен)

ПЗ5

Редакційна колегія:

- д. і. н., професор Чучко М.К. (науковий редактор)
- д. і. н., професор Боднарюк Б.М. (заступник наукового редактора)
- д. і. н., професор Баженов Л.В.
- д. і. н., професор Василе М.Демчук (Румунія)
- д. і. н., професор Казаров С.С. (Російська Федерація)
- д. і. н., професор Курочкин О.В.
- д. і. н., професор Лиман С.І.
- д. і. н., професор Макар Ю.І.
- д. і. н., професор Михайлина Л.П.
- д. і. н., професор Мойсей А.А.
- д. і. н., член-кореспондент НАН України Моця О.П.
- д. і. н., професор Сич О.І.
- д. і. н., професор Пивоваров С.В.
- д. і. н., професор Юрій М.Ф.
- к. і. н., доцент Воротняк І.Д. (відповідальний секретар)

Рецензенти: д. і. н., професор Жерноклєв О.С., д. і. н., професор Фісанов В.П., д. і. н., професор Ореховський В.О.

ПЗ5

Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Збірник наукових праць / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра історії Стародавнього світу, Середніх віків та музеєзнавства. – Чернівці: Технодрук, 2019. – Том 1 (47). – 366 с.

У публікаціях збірника досліджується актуальна проблематика всесвітньої історії, історії релігії, етнології, археології. Вперше вводяться у науковий обіг маловідомі джерела, зокрема експедиційні матеріали науковців кафедри. За географією авторів збірник є загальноукраїнським виданням.

Розраховано на науковців, викладачів історії, етнології та краєзнавства, студентів, усіх, хто цікавиться історичним минулим.

ББК 63.3(4УКР-4Черн)

Збірник входить до переліку видань ДАК України

*Затверджено наказами Міністерства освіти і науки України від
07.10.2016 № 1222 (№ 981 у загальному списку)*

Друкується згідно з ухвалою вченої ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №1 від 25 лютого 1999 р.)

Автори статей несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей.

© Кафедра історії стародавнього світу,
середніх віків та музеєзнавства ЧНУ, 2019
© Автори, 2019

ЗМІСТ

АРХЕОЛОГІЯ

Михайло ФОМІН

ПРО ХРЕЩАЛЬНІ ТА ХРЕЩЕННЯ У
РАННЬОВІЗАНТІЙСЬКОМУ ХЕРСОНІ

ІСТОРІЯ

Богдан БОДНАРЮК, Ярослав ЯНОВСЬКИЙ

ДАВНЬОЄГИПЕТСЬКА РЕЛІГІЯ: КОСМОЛОГІЯ,
КОСМОГОНІЯ, КУЛЬТИ, ОБРЯДИ ТА МІСТЕРІЇ (V)

Ярослав ЯНОВСЬКИЙ

ГУНО-ВІЗАНТІЙСЬКА ВІЙНА 446-449 рр.:
ПОЧАТОК БОРОТЬБИ АТТІЛИ ЗА
ВОЄННО-ПОЛІТИЧНЕ ДОМІНУВАННЯ
„НОМАДИЧНОЇ ІМПЕРІЇ” В ЄВРОПІ (I)

Ірина ТИМАР

ВІДОМОСТІ ПРО ПОЛОВЦІВ У
ПОЛЬСЬКИХ ДЖЕРЕЛАХ XI-XIV ст.

Вячеслав ЦІВАТИЙ

ІСТОРИЧНА, ПОЛІТИКО-ГУМАНІСТИЧНА І
ДИПЛОМАТИЧНА СПАДЩИНА
ДЖОВАННІ БОККАЧЧО (1313-1375):
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ДИСКУРС

Олексій КУПЧЕНКО-ГРИНЧУК

СОЦІАЛЬНА БАЗА АНГЛІЙСЬКОЇ АРМІЇ В
РОКИ СТОЛІТНЬОЇ ВІЙНИ (1337-1453).....

Богдан БОДНАРЮК
„СПІЛКА ІСУСА”:
СТВОРЕННЯ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ,
ЗАВЕРШЕННЯ ЕПОХИ АСКЕТЕЗИВАНОВОГО
ЧЕРНЕЧОГО ПОДВИЖНИЦТВА ТА
ПОЧАТОК КОНТРЕФОРМАЦІЇ.....

КРАЄЗНАВСТВО

Михайло ЧУЧКО
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОСЛАВНОГО ЦЕРКОВНО-
РЕЛІГІЙНОГО ЖИТТЯ НА ТЕРИТОРІЇ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В 1944-1990 рр.

ЕТНОЛОГІЯ

Олена КОЖОЛЯНКО
СИМВОЛІКА РОСЛИННОГО ОРНАМЕНТУ В
БУКОВИНСЬКОМУ ПИСАНКАРСТВІ.....

Іван ВОРОТНЯК, Наталія СТРЕЛЬЧУК
ЕТНОФЕСТИВАЛІ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ І
ПРОПАГУВАННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ
КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ТА
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ) (II).....

ІСТОРІОГРАФІЯ

Сергій ЛИМАН
МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ ЛУНІН І
РОЗВИТОК МЕДІЄВІСТИКИ В
УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
1830-х – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1840-х рр.

МУЗЕЄЗНАВСТВО, ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

Іван САНДУЛЯК
ЦЕРКВА СВЯТОГО ДУХА У СЕЛІ СНЯЧІВ.....

РЕЦЕНЗІЇ

Микола ІЛЬКІВ

ПРО НАЙДАВНІШЕ МИНУЛЕ

МЕЖИРІЧЧЯ ПРУТУ І ЧЕРЕМОШУ

(рецензія на книгу: Чобан Р., Діголяр М.

Верхньопалеолітичні пам'ятки рівнинної

частини Прут-Черемоського міжріччя. –

Снятин–Чернівці: Друк Арт, 2019. – 56 с.).....

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Іван ВОРОТНЯК, Наталія СТРЕЛЬЧУК
ЕТНОФЕСТИВАЛІ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ І
ПРОПАГУВАННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
(НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ТА
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ) (II)¹

В даній статті автори розглядають сучасний феномен етнофестивалів як явище масової культури. Дослідники зазначають, що етнофестивали в умовах сучасних глобалізаційних процесів з одного боку, виступають одним із засобів збереження унікальної етнокультурної самобутності народу, з іншого – як більш сучасні, демократичні, зрозумілі та доступні культурні заходи, що мають не лише значну перспективу та активно розвиваються в сучасному культурному процесі, а й відповідають нагальним потребам сьогодення. В першу чергу вони позитивно впливають на процес поширення етнографічної інформації та популяризацію культурно-мистецької спадщини.

В межах узагальнення історіографічного дискурсу з означеної проблематики з'ясовано типологію, функції і завдання етнофестивалів, визначено роль і місце фольклорних колективів у пропагуванні святково-обрядової культури та передачі етнографічної спадщини наступним поколінням. Висвітлено головні тенденції і закономірності етнофестивального руху у Чернівецькій і Закарпатських областях як прикордонних регіонах де в умовах поліетнічності населення і тривалої міжетнічної взаємодії збереглася колоритна традиційна побутово-обрядова культура, репрезентована в масових фольклорно-етнографічних дійствах.

Ключові слова: етнофестиваль, класифікація етнофестивалів, функції етнофестивалів етнофестивальний

¹ Публікація включає результати досліджень, здійснених за грантової підтримки Державного фонду фундаментальних досліджень за грантовим проектом Ф-77-38991. Закінчення. Початок див.: Воротняк І., Стрельчук Н. Етнофестивали як засіб збереження і пропагування традиційної культури (на прикладі Чернівецької та Закарпатської областей) (I) // Питання стародавньої, середньовічної історії, археології й етнології. – Т. 2 (46). – Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2018. – С. 201-222.

туризм, етнофестивалі Чернівецької області, етнофестивалі Закарпатської області

Іван ВОРОТНЯК, Наталія СТРЕЛЬЧУК
ЭТНОФЕСТИВАЛИ КАК СРЕДСТВО
СОХРАНЕНИЯ И ПРОПАГАНДЫ ТРАДИЦИОННОЙ
КУЛЬТУРЫ (НА ПРИМЕРЕ ЧЕРНОВИЦКОЙ И
ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТЕЙ)

В данной статье авторы рассматривают современный феномен этнофестивалей как явление массовой культуры. Исследователи отмечают, что этнофестивали в условиях современных глобализационных процессов с одной стороны, выступают одним из средств сохранения уникальной этнокультурной самобытности народа, с другой – как более современные, демократические, понятны и доступны культурные мероприятия, которые имеют не только значительную перспективу и активно развиваются в современном культурном процессе, но и отвечают насущным потребностям. В первую очередь они положительно влияют на процесс распространения этнографической информации и популяризацию культурно-художественного наследия.

В рамках обобщения историографического дискурса с обозначенной проблематики определены типология, функции и задачи этнофестивалей, роль и место фольклорных коллективов в пропаганде празднично-обрядовой культуры и передачи этнографического наследия следующим поколениям. Освещены основные тенденции и закономерности этнофестивального движения в Черновицкой и Закарпатской областях, как пограничных регионах, где в условиях полиэтничности населения и длительного межэтнического взаимодействия сохранилась колоритная традиционная бытовая и обрядовая культура, представленная в массовых фольклорно-этнографических мероприятиях.

Ключевые слова: этнофестиваль, классификация этнофестивалей, функции этнофестивалей, этнофестивальный туризм, этнофестивалі Черновицкой області, етнофестивалі Закарпатської області

Ivan VOROTNIAK, Nataliia STRELCHUK
**ETHNIC FESTIVALS AS A MEANS OF
PRESERVATION AND PROMOTION OF
TRADITIONAL CULTURE
(on the example of Chernivtsi and
Zakarpattia Regions)**

In this article, the authors consider the modern phenomenon of ethnic festivals as a phenomenon of mass culture. The researchers note that in the conditions of modern globalization processes ethnic festivals, on the one hand, are one of the means of preserving people's unique ethnic and cultural identity, on the other hand, they are modern, democratic, understandable and accessible cultural events that have not only a significant prospect and are actively developing in the modern cultural process, but also meet the urgent needs of the present. They primarily have a positive influence on the dissemination of ethnographic information and promotion of cultural and artistic heritage.

In the framework of generalization of historiographical discourse on the mentioned issues, the typology, functions and tasks of ethnic festivals are determined, the role and place of folk groups in promotion of festive ceremonial culture and transfer of ethnographic heritage to the next generations are determined. There have been revealed main tendencies and regularities of the ethno-festival movement in Chernivtsi and Zakarpattia regions, as border regions, where the colorful traditional household-ritual culture, represented in mass folklore and ethnographic events are preserved in the conditions of polyethnic population and long inter-ethnic interaction.

Keywords: *ethnic festival, classification of ethnic festivals, function of ethnic festivals, ethno-festival tourism, ethnic festivals of Chernivtsi region, ethnic festivals of Zakarpattia region.*

Фестивальний туризм на Закарпатті все більше набуває поширення та розвитку. З кожним роком з'являються нові події, заходи, що репрезентують культуру, менталітет та особливості побуту населення краю. За рік в Закарпатській області проводиться біля 100 фестивалів [9, с. 190]. За підтримки органів місцевої влади, так і різних громадських організацій, національно-культурних товариств, проводиться велика кількість фестивалів та інших заходів фольклорно-етнографічного спрямування. За дослідженнями науковців, фольклорно-

мистецькі заходи складають найбільшу частку (34%) від всіх фестивалів, що проводяться в області [9, с. 190].

Музично-творчий фестиваль «Сакура-Фест» щороку проводиться в кінці квітня – на початку травня в м. Ужгород. Метою фестивалю є популяризація Ужгорода як культурної мультинаціональної столиці України, де з однаковою повагою ставляться до української культури та культур усіх народів світу. У рамках фестивалю проводяться усілякі мистецькі заходи [3, с. 390].

На початку літа в Ужгородському районі проводиться фестиваль «Червона черешня». Організатори фестивалю мають на меті відродити забуті національні культурно-мистецькі традиції закарпатців, популяризувати декоративно-прикладне мистецтво та сприяти подальшому розвитку майстерності фольклорних колективів та виконавців [9, с. 190].

Обласний фестиваль фольклору та етнографії «На Синевир трембіти кличуть» у Закарпатській області започатковано у 2001 р. Мистецька акція проводиться у літню пору на території Національного природного парку «Синевир» біля високогірного озера Синевир, що є одним із семи чудес України, яке знаходиться на висоті 989 метрів над рівнем моря, неподалік від села Синевир Міжгірського району. Під час дійства кожна сільська рада району розгортає виставку художніх виробів декоративно-прикладного мистецтва народних умільців, а сільські аматори під супровід троїстих музик виконують характерні для їх села народні пісні та коломийки. У цьому мистецькому творчому змаганні беруть участь вокальні та фольклорні ансамблі різних форм, троїсті музики, танцювальні колективи, окремі виконавці народно-обрядових пісень та авторських творів [4].

Обласний фестиваль «Лемківська ватра» проводиться з 2010 р. (с. Забрідь Великоберезнянського району). Даний захід проводиться з метою збереження та розвитку самобутнього народного мистецтва лемків, їх звичаїв та обрядів. Серед учасників є колективи художньої самодіяльності лемківських осередків не лише Закарпаття, а й Львівщини, Тернопільщини, Івано-Франківщини, Словаччини, Сербії та інших регіонів, де компактно проживають представники цієї етнографічної групи. Програмою фестивалю передбачені виставка виробів майстрів народних художніх промислів (вишивка, різьба по дереву, художні полотна тощо), а також виступи аматорських художніх

колективів, які виконують твори лемківської духовної спадщини [5]. Місце проведення фестин так само і культурна програма заходу змінюються. У 2016 р. «Лемківську ватру» приймало м. Перечин. «Родзинкою» свята стало відтворення фрагменту лемківського весілля учасниками фольклорного колективу с. Зарічово. Для відтворення автентики і колориту, дійство було проведене у спеціально підготовленій для цього садибі [6].

Міжнародний фестиваль «Bereg Fest» зазвичай проводиться у вересні, в м. Берегово. Фестиваль було започатковано у 1963 р. у рамках святкування днів добросусідства між Українською РСР та Угорщиною як фестиваль «Дружба без кордонів». Учасники заходу представляють гучні народні гуляння, співи і танці, яскраві розваги для дітей та дорослих, унікальні майстер-класи народної творчості та промислів, грандіозний турнір з петанку, яскраві атракції, рицарські бої, польоти на повітряних кулях [3, с. 393].

Фольклорне свято «Квасівський ліжник» проводиться восени, в с. Кваси, Рахівського р-ну. Мета фестивалю-ярмарку «Барви Квасівського ліжника» – збереження не лише ліжникарства, а й інших місцевих народних традицій та звичаїв, якими споконвіків славляться Кваси, а ще – прагнення продемонструвати вміння людей «газдувати», вишивати, «майструвати», куховарити, співати і танцювати, зберегти і передати молоді самобутні звичаї, розвивати сільський туризм, залучати інвесторів, відкривати нові проекти для розвитку інфраструктури села, покращення добробуту його жителів та сільської громади [3, с. 394].

Поміте місце в культурно-мистецькій палітрі краю займають етнофестивалі (12%), що зумовлено близькістю області з кордоном. Серед цих фестивалів варто згадати фестиваль угорської культури, фестиваль «Німецька громада», фестиваль румунської народної творчості, угорського народного мистецтва, ромського народного мистецтва, угорської пісні та танцю та ін [9, с. 192].

За сприяння національно-культурних товариств в краї проводяться національні свята та фестивалі румунського («Мерцишор»), Фестивалі словацького фольклору та культури «Словенська Ружа», «Словенська веселіца» і, «Фаш'янговий (масляний) бал», русинського («Червена Ружа»), угорського, німецького населення. Етнічні фестивалі Закарпаття також представлені такими цікавими заходами як “Етнофестиваль косарів”, фестиваль «Сорго», фестиваль «Гамора», міжнародний

фестиваль дружби без кордонів «Bereg Fest», Свято Івана Купала [2, с. 257].

Популярним серед туристів є фестиваль ковальського мистецтва «Гамора», що проводиться в с. Лисичово Іршавського району. Мета заходу – збереження ковальського ремесла, розвиток традиційного народного мистецтва, професійної та аматорської творчості, популяризація етнічних і культурних традицій регіонів України, творче змагання майстрів ковальського мистецтва, демонстрація творчих здібностей та відродження народних ремесел. Захід збирає близько двох десятків ковалів із Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської областей, Польщі та Словаччини. У програмі фестивалю виставка-ярмарок робіт майстрів народного декоративно-прикладного мистецтва; майстер-класи, де можна навчитися працювати на ткацькому верстаті, робити глечики на гончарному крузі та вишивати традиційні візерунки; виступи фольклорних колективів, окремих виконавців, які розкривають самобутнє мистецтво краю, демонструють автентичні фрагменти із життя села та обряди; дегустація закарпатських страв, вина, палинки, бринзи та меду [20]. Цей захід щороку відвідує до 10 тис. туристів [8].

З 1990 р. щорічно проводиться етнокультурний фестиваль «Мерцишор», який організовується за сприяння громадських організацій, органів місцевого самоврядування, підтримки обласного управління культури та румунської сторони. Цей захід проводиться на початку березня в населених пунктах, де компактно проживають румуни (у Тячівському та Рахівському районах). Метою дійства є популяризація народної творчості румунів – народних танців, пісень тощо. Свято традиційно присвячується головній події - зустрічі весни і надії на хороший урожай [13, с. 137].

У вересні 2017 р. в Ужгороді відбувся II Міжнародний молодіжний фестиваль «Beauty around me», на якому презентували свою культуру та традиції учасники з України, США, Індії, Угорщини, Словаччини, Лівії, Нігерії, Єгипту. Україна запросила всіх охочих опанувати гончарство та мистецтво виготовлення ляльок мотанок, а ще показала елементи лицарського двобою. Словацька делегація демонструвала національні весільні традиції, а угорська – національні пісні та танці. Кожна країна-учасниця фестивалю також частувала стравами своєї національної кухні, а також було підготовлено спільний танець з хореографічними

елементами народних танців країн-учасниць. За задумом організаторів, захід мав сприяти знайомству з традиціями, історією та культурою різних країн та континентів і допомогти подолати негативні стереотипи [12]. Більшість цих заходів у Закарпатській області реалізовувалися у рамках Програми прикордонного співробітництва ЄІСП «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013 рр.» (www.huskroua-cbc.net) за співфінансування ЄС через Європейський інструмент сусідства та партнерства. Як приклад – це успішне впровадження проекту «Сприяння розвитку народних промислів та місцевих умільців в Карпатському євросереєні» (HUSKROUA/1101/163).

Впродовж останніх років Закарпаття є лідером в Україні й за кількістю гастрономічних фестивалів, які є не менш популярними за винні. Туристи з усіх куточків України та з-закордону приїжджають, щоб насолодитися вишуканим закарпатськими винами, фермерськими сирами та іншими делікатесами. Гастрономічні фестивалі пов'язані з давніми традиціями збору врожаю і зазвичай закінчуються веселими святкуваннями. Закарпатська гастрономія завжди була привабливим туристичним ресурсом, який притягував туристів українськими, угорськими, циганськими, німецькими, єврейськими, словацькими стравами. Науковці розглядають гастрономічний туризм як допоміжний інструмент у пізнанні культурної спадщини країн та регіонів світу, оскільки страви національної кухні є одним із елементів, що відображають спосіб життя, світогляд, традиції етносів. Під час гастрономічних турів турист має гарну нагоду: 1) відвідати ресторани та інші заклади національної кухні; 2) взяти участь у гастрономічних фестивалях; 3) ознайомитися з історією та рецептурою національної кухні відповідно до сезонів; 4) спробувати себе у приготуванні національних страв [10].

На Закарпатті презентовано «Гастрономічний туристичний шлях», який представляє традиційні страви Закарпаття, кухню національних меншин, гастрономічні фестивалі (їх понад 25 протягом року) і заклади, які їх найкраще готують. Турист може вибрати український, угорський, циганський, німецький, єврейський, словацький гастрономічний маршрут [9, с. 191]. Також ознайомитись з традиційною кухнею мешканців Закарпаття можна під час гастрономічних фестивалів, що продаються практично у всіх районах області. Зазначимо, що гастрономічні фестивалі складають у (27%) від всіх фестивальних заходів, що проводяться

в області, в тому числі 7% – винні фестивалі [9, с. 192].

Фестиваль «Гуцульська бриндзя» є візитівкою Рахівського району і однією з найяскравіших сторінок культурно-мистецького життя Закарпаття. Він демонструє кращі здобутки та традиції Гуцульщини: культуру, побут, ремесло та знану гостинність [11]. Традиційно проводиться на початку вересня в м. Рахів. Захід започатковано у 2000 р. територіальною громадою с. Кваси, а у 2002 р. перемістився до райцентру м. Рахів. Під час свята палає ватра як символ оберегу полонини та овець [3, с. 394]. Тут можна побачити безпосередній процес приготування бринзи, змагання на кращого полонинського кухаря та спробувати його страви [1, с. 61]. Крім того, гості фестивалю мають нагоду придбати бринзу, традиційні сувеніри, ліжники, а також смакувати свіжо приготований банош (страву зі сметани та кукурудзяної муки), спробувати карпатський бограч, куліш (кукурудзяна каша зі шкварками та цибулею). Родзинкою фестивалю є те, що усі страви готуються просто неба, на відкритому вогні а також цікаві конкурси, під час яких свою творчість демонструють коломийкарі, трембітарі та сопілкари [11].

Ус. Костилівка Рахівського району святкують фестиваль «Берлибашський банош». Мешканці села одягаються по-святковому і готують різні гуцульські страви. Серед них головною гастрономічною принадою для гостей із Закарпаття, інших областей України, сусідньої Румунії є смачний та поживний банош. На святі його можна куштувати безкоштовно, як і інші численні страви, що їх готують господині та господарі із п'ятнадцяти вулиць села. Крім бринзи, вурди (овечого сиру), тут пропонують ріпу із шкварками, мелайний пиріг, гурку, домашню ковбаску, кремзлики, вареники по-костилівськи, голубці, а також власноруч приготовлені яфінівку, горіховку, грушівку, навіть «берлибашський коньяк» – міцний напій, настояний на різних гірських травах. Дегустація супроводжується святковою програмою з виступами народних колективів із Закарпаття та Румунії. Співають місцеві молодіці, головною вулицею села йде імпровізоване весілля з молодятами на конях, гості можуть оглянути виставки пасок та вишиванок [1, с. 60].

«Сливовий леквар». Орієнтовно проводиться у серпні в с. Геча Берегівського р-ну. Фестиваль сливового леквару – традиційне кулінарне свято, в програмі якого не тільки приготування сливового леквару (традиційне закарпатське сливове повидло) та

солодких страв за староугорськими рецептами з використанням сливового повидла, а й змагання з приготування смачного бограч-гуляшу, юшки по-угорськи і голубців [3, с. 393].

На фестивалі «Золотий гуляш», що проходить кожного року в середині жовтня у с. Мужієво Берегівського району, гості свята мають можливість побачити процес приготування та відчутти смак традиційного угорського гуляша, а також поласувати різноманітними стравами та випічкою господинь, продегустувати кращі вина від місцевих виноробів. Народні умільці демонструють гостям фестивалю своє мистецтво – на очах у публіки виготовляють діжки, гнуть обручі. На святі можна придбати багато виробів ручної роботи – зокрема ляльки-мотанки, плетені сувеніри з листя кукурудзи. Головна мета імпрези – збереження самобутніх місцевих традицій, з-поміж яких і кулінарні [19].

На півдні Закарпаття в с. Геча поблизу Берегово, в якому компактно проживають угорці, щороку проводиться міжнародний фестиваль-конкурс різників-гентешів «Діснотор» («дісно» – свиня, «тор» – поминки) – захід для тих, хто професійно займається заготівлею свинини та приготуванням страв із неї [21]. Фестиваль традиційно відбувається в останні вихідні січня. Близько 20 команд з України, Сербії та Угорщини демонструють весь процес приготування їжі: від заготівлі свіжого м'яса до готової страви. Традиційний угорський гуляш, гурку, свіжу торошкапусту, пікниці, шовдарь, сало, папрікаш, шкварки та інші копченості приїжджають скуштувати тисячі туристів з усієї Європи. Серед півсотні закарпатських фестивалів саме гастрономічний фестиваль у с. Геча у 2010 р. визнано найкращим [7].

Головним принципом винних фестивалів є їх проведення в місцях виробництва (Берегівському, Ужгородському, Мукачівському та Виноградівському районах). Найстарішим є фестиваль вина, який заснували три Василі (В. Гонак, В. Ковбаско та В. Ільтьо), традиційно відбувається на Свято Св. Василя. Це свято вважають візитною карткою не тільки Мукачево, а й всього Закарпаття.

Фестиваль «Угочанська лоза». Традиційно проводиться у травні в м. Виногородово. Захід покликаний популяризувати туристичний потенціал регіону, сприяти відновленню традицій місцевого виноградарства та виноробства. Також тут можна побачити вироби народного мистецтва, в яких виражено етнічну самобутність району [3, с. 394].

Міжнародний фестиваль вина в м. Берегове має вже п'ятнадцятирічну історію. У 2018 р. для поціновувачів вина організатори підготували насичену пізнавальну та розважальну програми. Так, на винному фесті традиційно відбулася урочиста хода за участю членів ордену святого Венцела; церемонія прийняття нових лицарів; дегустація та продаж закарпатських вин; виставка-продаж обладнання для виробництва вина, конкурси, майстер-класи, лотереї; фотовиставки; виступи танцювальних та художніх колективів, пісні та танці, присвячені вину; ярмарок народних промислів (вироби з лози, кераміки, художні полотна, і т.д.) та сувенірів; гастрономічний ярмарок зі стравами української та закарпатської кухні (гурка, бограч, гуляш, шашлик тощо) [15].

У селі Четфалва Берегівського району, де живуть переважно угорці, проходить фестиваль голубців. Угорці загортають в листи квашеної капусти копчену свинячу грудинку з паприкою і торгоні – дрібними шматочками тіста. Крім дегустацій головної фестивальної страви в програмі уроки чардашу і конкурси майстрів голубцевих справ. У Закарпатті вважається, що чим голубець менший, тим він смачніший. Якщо дівчина крутить правильні голубці – буде хорошою господинею [7].

Отже, Чернівецька і Закарпатська області, завдяки унікальним природним умовам, багатій культурно-історичній спадщині, а також переважанню сільських територій з можливостями виробництва екологічно чистих продуктів (вина, сиру, бринзи та ін.), збереженням населенням традицій народних промислів і ремесл без сумнівів мають всі можливості для розвитку туристичної галузі в т. ч. одного із різновидів подієвого туризму – фестивального. З кожним роком зростає не тільки кількість фестивалів, так і зацікавленість ними туристів з різних куточків України та з-за кордону, що сприяє соціально-економічному розвитку прикордоння, популяризації різноманітних туристичних локацій. На жаль, офіційна статистика щодо кількості відвідувачів саме фестивалів відсутня і тільки де-які організатори оприлюднюють свої дані. Разом з тим, після кризи галузі у 2014-2015 рр., кількість туристів, які відвідують Буковину і Закарпаття з кожним роком збільшується, а зацікавленість фестивально-туристичним продуктом зростає. Фестивальний туризм є перспективним для туристичної галузі всього Карпатського регіону, але для його успішного розвитку необхідно оновлення туристичної інфраструктури і шляхів сполучення. Розвиток

цього виду туризму вимагає не тільки своєчасного інформування та рекламування подій, але й доступності інформації, її систематичного оновлення. Збільшенню кількості туристів сприяють туристично-інформаційні центри, які акумулюють інформацію про події. За кількістю туристично-інформаційних центрів серед областей Карпатського регіону лідером є Закарпатська область. Тут діє 17 туристично-інформаційних центрів, що у 2011 р. об'єдналися у мережу і створили спеціальний туристичний портал [14]. Є також інформаційно-туристичний центр при Закарпатській ОДА [16]. Наприклад, у Львівській області діє 7 таких центрів, в Івано-Франківській – 11 [18], а у Чернівецькій області лише 1. Зазначимо, що більшість постійних фестивалів мають власні інтернет-сайти та інтернет-сторінки у соціальних мережах, де можна знайти інформацію про проведення й програму заходів, готелі, транспортне сполучення та ін. Очевидно, що частково і через недостатній рівень інформаційного забезпечення туристичних можливостей районів області Чернівецької області, в т.ч. і гірських, показники цієї галузі значно нижчі, ніж у інших областях Карпатського регіону. Позначається на відвідуваності області й відсутність календаря туристичних подій на рік.

Загалом фестивальний туризм з кожним роком викликає все більше зацікавленості серед туристів і є перспективним напрямом, так як його розвиток має позитивний вплив на туристично-рекреаційний комплекс прикордонних областей Карпатського регіону. Формат етнофестивалів дозволяє вирішувати низку як культурних завдань (широке залучення населення до участі в народній творчості, знайомство зі джерелами автентичного фольклору і національних етнографічних груп України та інших держав, створення нового мистецького середовища), так і економічного (створення нових робочих місць, розвиток туристичної інфраструктури та ін.).

Джерела та література: 1. Вишневська Г. Г., Цегельник А. О. Гастрономічні свята та фестивалі як туристична атракція// Географія та туризм. – 2012. – Вип. 18. – С. 55-62; 2. Габчак Н. Ф. Фестивальний туризм Закарпаття та його регіональна політика // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – К.: ВІКНУ, 2013. – Вип. №44. – С. 256-262; 3. Гоблик-Маркович Н. М., Капустей М. І. Географія фестивалів

Закарпаття // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.16. – С. 389-395; 4. Закарпатський обласний організаційно-методичний центр культури. Офіційний сайт [електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakfolkcenter.at.ua/publ/oblasnij_folklorno_turistichnij_festival_na_sinevir_trembiti_klichut/oblasnij_folklorno_turistichnij_festival_na_sinevir_trembiti_klichut/22-1-0-19; 5. Закарпатський обласний організаційно-методичний центр культури. Офіційний сайт [електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakfolkcenter.at.ua/publ/lemkivska_vatra/oblasnij_festival_lemkivska_vatra/9-1-0-6; 6. Закарпатський обласний організаційно-методичний центр культури. Офіційний сайт [електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakfolkcenter.at.ua/news/umisti_perechin_vidbuvsja_vi_oblasnij_festival_lemkivskogo_narodnogomistectva_lemkivska_vatra/2016-08-15-212; 7. Інформаційне видання «Гастрономічні фестивалі українців» / Упор. Колодій С. Ю. – Львів, 2016. [електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwin29Th1azhAhWK-ioKHRBhDBsQFJA AegQIABAC&url=http%3A%2F%2Fwww.liet.lviv.ua%2Ffilemanager%2Ffiles%2Ffile.php%3Ffile%3D2374&usg=AOvVawlw_7wOtta0qyJlKGH246Px; 8. Календар туристичних подій Закарпаття. 2018 р. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/article/778_11-festivaley-zakarpatya.htm; 9. Кіш Г. В., Коваль О. Д., Коваль Л. О. Розвиток фестивального туризму як туристичного продукту (на прикладі Закарпатської області) // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 22 – 23 березня 2012 р. – Черкаси, 2012. – С. 190-195; 10. Корнілова В. В., Корнілова Н. В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму // Ефективна економіка. Електронне фахове видання. – 2018. – № 2. [електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/37.pdf; 11. Меліка І. Фестиваль-ярмарок «Гуцульська бриндзя» (1-2.09.2018) [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://igormelika.com.ua/moi-karpati/anonsi-podij/festival-yarmarok-huculska-bryndza-2018>; 12. Про культурне співробітництво України із зарубіжними країнами у вересні 2017 р. (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами). Міністерство культури України Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. Інформаційний центр з питань культури та мистецтва ДЗК. – Вип 10. - 2017. [електронний ресурс]. Режим доступу: http://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Culturene_spivrobotnitstvo_Ukraini/2017/Spiv10.pdf; 13. Тертична Ю. Румунський етнос Закарпатської області

як ресурс етноекзогенного туризму // Географія та туризм. – 2015. – Вип. 33. – С. 132-140; 14. ТПЦи на Закарпатті. Закарпатський туристичний інформаційний портал. [електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.karpataljaturizmus.info/portal_page.php?pageID=42; 15. Традиційний фестиваль вина відбудеться у Берегові [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://prokarpaty.info/kalendar-sobytij/item/festival-vina-beregovo.html>; 16. Туристично-інформаційний центр Закарпатської ОДА. [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.transcarpathiatour.com.ua>; 17. Туристично-інформаційні центри Івано-Франківської області [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/files/uploads8.pdf>; 18. Туристично-інформаційні центри у Львівській області. ЛЮДА. Офіційний сайт. [електронний ресурс]. Режим доступу: https://loda.gov.ua/turyzm_na_lvivshchyni; 19. Фестиваль “золотий гуляш” на Закарпатті [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://igormelika.com.ua/moi-karpati/zhittya-buttya/festival-zolotij-gulyash-na-zakarpatti>; 20. Фестиваль ковальського мистецтва та народних промислів «Гамора». [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakfolkcenter.info/publ/festyvali/rajonnyj-festyval-kovalskogo-mystetstva-ta-narodnyh-promysliv-gamora/2018-08-12-1311>; 21. Фестиваль-конкурс різників свиней [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://igormelika.com.ua/moi-karpati/zhittya-buttya/festival-konkurs-riznikiv-svinej>.